

# TREŚĆ.

## I. Wstęp.

Strona

§ 1. Lęk przed śmiercią . . . . .	1
§ 2. Przyczyny śmierci: a) Dusza rozłącza się z ciałem, b) Śmierć wynikiem działania nadprzyrodzonej siły, c) Czary powodują śmierć . . . . .	2
§ 3. Problem zwyczajów pogrzebowych . . . . .	6

## II. Zapowiedzi śmierci.

§ 4. Wycie psa . . . . .	9
§ 5. Koń . . . . .	17
§ 6. Kret . . . . .	20
§ 7. Sowa i puszczyk . . . . .	22
§ 8. Kruk i pokrewne . . . . .	27
§ 9. Kukułka, sroka, sojka, jaskółka i dzięcioł . . . . .	30
§ 10. Piejąca kura . . . . .	34
§ 11. Wąż, łasica, świerszcz, trupia główka . . . . .	39
§ 12. Dziwne odgłosy . . . . .	42
§ 13. Spadanie obrazu . . . . .	46
§ 14. Blask i dym świecy . . . . .	47
§ 15. Niezwykłe zdarzenia w zajęciach rolnych . . . . .	50
§ 16. Cień ludzki . . . . .	53
§ 17. Żółta plama . . . . .	55
§ 18. Brak tężca pośmiertnego . . . . .	56
§ 19. Złowrogie sny . . . . .	57
§ 20. Luźne przykłady . . . . .	59

## III. Chwila konania.

§ 21. W obliczu śmierci . . . . .	62
§ 22. Ciężka śmierć wynikiem zaklęcia lub czarów . . . . .	64
§ 23. Cudowne środki, zapobiegające ciężkiemu konaniu . . . . .	66
§ 24. Wyjmowanie poduszki z pod głowy . . . . .	70

	Strona
§ 25. Układanie na ziemi . . . . .	74
§ 26. Wyzwalanie duszy . . . . .	80
§ 27. Cisza ułatwia skonanie . . . . .	85
§ 28. Gwiazda spadająca . . . . .	86

#### IV. Z chwilą śmierci.

§ 29. Ubieranie zmarłego . . . . .	90
§ 30. Unikanie węzła . . . . .	111
§ 31. Związywanie zmarłego . . . . .	118
§ 32. Zamykanie oczu i ust . . . . .	119
§ 33. Zawieszanie pracy . . . . .	126
§ 34. Ogień a zwłoki . . . . .	130
§ 35. Trup jako tabu . . . . .	131
§ 36. Budzenie śpiących . . . . .	132
§ 37. Wylewanie wody . . . . .	133
§ 38. Zasłanianie zwierciadła . . . . .	136
§ 39. Zatrzymywanie zegara . . . . .	140
§ 40. Przewracanie sprzętów . . . . .	141
§ 41. Dzwonienie za umarłych . . . . .	145
§ 42. Oznaczanie domu żałoby . . . . .	149
§ 43. Zawiadamianie o śmierci . . . . .	150

#### V. Wystawienie zwłok.

§ 44. Układanie w trumnie . . . . .	154
§ 45. Trumna . . . . .	155
§ 46. Obdarzanie zmarłego . . . . .	163
§ 47. Dawanie pieniędzy do trumny . . . . .	173
§ 48. Dawanie paznogci do trumny . . . . .	179
§ 49. Jajko w trumnie . . . . .	183
§ 50. Wkładanie do trumny przedmiotów na czyjąś zgubę . . . . .	183
§ 51. Zmarły upomina się o swą własność . . . . .	185
§ 52. Światło przy zwłokach . . . . .	186
§ 53. Przygotowywanie krzesła i ręcznika dla umarłego . . . . .	193
§ 54. Ustawianie posiłku obok zmarłego . . . . .	195
§ 55. Częstowanie odwiedzających . . . . .	202
§ 56. Czuwanie przy zwłokach . . . . .	205
§ 57. Śpiewanie pieśni żałobnych . . . . .	214
§ 58. Moc magiczna zwłok . . . . .	217
§ 59. Szkodliwe oddziaływanie zwłok na płodność . . . . .	224
§ 60. Stoma z pod umarłego i wióry z trumny . . . . .	225

#### VI. Zawodzenie nad zwłokami.

§ 61. Opłakiwanie zmarłego . . . . .	231
§ 62. Zakazy opłakiwania . . . . .	243

**VII. Wyprowadzenie zwłok.**

§ 63. Czas i sposób wynoszenia zwłok . . . . .	248
§ 64. Pożegnanie zmarłego . . . . .	248
§ 65. Unikanie i stosowanie żelaza . . . . .	249
§ 66. Sypanie zboża . . . . .	252
§ 67. Wynoszenie nogami naprzód . . . . .	254
§ 68. Wylewanie wody . . . . .	255
§ 69. Rozbijanie naczyń . . . . .	257
§ 70. Uderzanie trumną o próg . . . . .	259
§ 71. Zamykanie drzwi . . . . .	270
§ 72. Zawiadamianie bydła i pszczoł . . . . .	273
§ 73. Przewożenie zwłok . . . . .	279
§ 74. Zwierzęta wiozące zwłoki . . . . .	282

**VIII. Pochód żałobny.**

§ 75. Trzykrotne cofanie wozu . . . . .	283
§ 76. Szybkość jazdy . . . . .	285
§ 77. Zakaz używania bicza . . . . .	285
§ 78. Okolna droga . . . . .	287
§ 79. Pochód żałobny . . . . .	288
§ 80. Pogrzeb bezżennych . . . . .	296
§ 81. Przemowa pożegnalna . . . . .	300
§ 82. Strój żałobny . . . . .	307
§ 83. Jechanie na wozie ze zwłokami . . . . .	315
§ 84. Niesienie kaszy . . . . .	316
§ 85. Muzyka na pogrzebie . . . . .	317
§ 86. Zakaz wiezienia zwłok przez pola . . . . .	318
§ 87. Zakaz patrzenia oknem . . . . .	320
§ 88. Zakaz jedzenia w czasie pogrzebu . . . . .	321
§ 89. Spotkanie pogrzebu . . . . .	322
§ 90. Dusze błądzące . . . . .	324
§ 91. Zrzucanie słomy w drodze . . . . .	331
§ 92. Dusze spotykają się w zaświatach . . . . .	332
§ 93. Zakaz czytania wszystkich wigilij . . . . .	333
§ 94. Rodzina nie idzie na cmentarz . . . . .	334

**IX. Chowanie zwłok.**

§ 95. Składanie zmarłego w grobie . . . . .	335
§ 96. Przesady związane z mogiłą . . . . .	337
§ 97. Chowanie twarzą ku wschodowi . . . . .	337
§ 98. Rzucanie ziemi na zwłoki . . . . .	339
§ 99. Przystrajanie mogiły . . . . .	343
§ 100. Ciernie na mogile . . . . .	347
§ 101. Sypanie maku . . . . .	348

	Strona
§ 102. Pokarmy na grobie . . . . .	351
§ 103. Zakaz rwania kwiatów z mogiły . . . . .	352
§ 104. Chowanie zmarłych śmiercią nienaturalną: a) Samobójcy, b) Zabici, c) Położnice . . . . .	354
§ 105. Poezja nagrobkowa . . . . .	366
§ 106. Ziemia wyrzuca zwłoki . . . . .	366
§ 107. Zakaz oglądania się . . . . .	369
§ 108. Powrót z pogrzebu . . . . .	371
§ 109. Oczyszczalne umywanie . . . . .	372

## X. Uczta ku czci zmarłego.

§ 110. Stypa . . . . .	375
------------------------	-----

## XI. Zakończenie.

§ 111. Zestawienie wyników ogólnych . . . . .	393
Uzupełnienia i sprostowania . . . . .	401
Analyse succinte des usages funéraires en Pologne . . . . .	403
Bibliografia . . . . .	410
Wskaźnik miejscowości, osób i rzeczy . . . . .	420